

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТЮБЕШИУ

Жамауат кьоркьуусузлукьну, законлукьну эмда право низамны жалчытыуну амаллары сюзюлгендиле

Къабарты-Малкъарны Башчысы Юрий Коков Россейни ич ишле министрине орунбасары полицияны генерал-полковниги **Аркадий Гостев** бла тубешгенди. Ушакьны кезиунде республиканы жериунде жамауат кьоркьуусузлукьну, законлукьну эмда право низамны жалчытыуу бла байламлы вопросла, КъМР-де МВД-ны 2017 жылда ишини эсеплери сюзюлгендиле эмда келир заманга баш магъаналы борчла са-

лынгандыла.

Юрий Коков Россейни МВД-сыны башчыларын ала инсанланы законлу эркинликлерин бла сейирлерин кьоруулауда регионланы толтуруучу власть органлары бла бирге ишлеулерин бийик даражада бардыргъанлары ючюн жюрек ыразылыгын билдиргенди.

**КъМР-ни Башчысыны
бла Правительствоосу
пресс-службасы.**

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Социал-экономика айныуу белгиленген керюмдюлерине жетиу эмда Россей Федерацияны Президентини бир-бир указларын толтуруу не халда болгъанын биллип туруу жаны бла советни Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2014 жылда 19 ноябрьде чыгъарылган 232-УГ номерли Указы бла къабыл кьорюлген къауумна торлениуле кийириуну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Социал-экономика айныуу белгиленген керюмдюлерине жетиу эмда Россей Федерацияны Президентини бир-бир указларын толтуруу не халда болгъанын биллип туруу жаны бла Советни къауумун къабыл кьорюну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2014 жылда 19 ноябрьде чыгъарылган 232-УГ номерли Указы бла къабыл кьорюлген къауумна быллай торлениуле кийирирге:

а) Советни къауумна бу адмаланы кьшаргъа:

Безникова И.С. - Къабарты-Малкъар Республиканы Энергетика, тарифле эмда жашуа журтлагъа надзор этюу жаны бла кьырал комитетини председатели
Бештоков Ж.А.Х. - Къабарты-Малкъар Республиканы финансла министрине

Бозиев Н.М. - Къабарты-Малкъар Республиканы Кьырал кенгешчиси

Евтушенко С.В. - Май муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысы (ыразылыгына кьере)

Залийханланы К.Х.-О. - Элбрус муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысы (ыразылыгына кьере)

Канаметов Р.Ю. - Бахсан муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысыны кьуллугьун толтургъан (ыразылыгына кьере)

Ошхунов Т.Х. - Къабарты-Малкъар Республиканы жер эмда ырысхы бла байламлы халланы министрине

Хубиев М.Б. - Къабарты-Малкъар Республиканы саулыкь сакьлау министрине

Шауаланы И.П. - Къабарты-Малкъар Республиканы табийгъат байлыкьла эмда экология министрине

Шогенцуков М.Л. - Къабарты-Малкъар Республиканы курортла эмда туризм министрине;

б) **Т.Б. Ахоховну** кьуллугьун быллай жазаргъа: «Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоосууну Председателини биринчи орунбасары»;

в) **А.А.Таштованы** кьуллугьун быллай жазаргъа: «Къырал статистика жаны бла федерал службаны Ставрополь крайда, Къарачай-Черкес Республикада бла Къабарты-Малкъар Республикада Управлениасыны башчысыны орунбасары»;

г) **А.И.Журавлевну** кьуллугьун быллай жазаргъа: «Проходна муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысы (ыразылыгына кьере)»;

д) **В.Х.Кунжиевни** кьуллугьун быллай жазаргъа: «Къабарты-Малкъар Республиканы кьурулуш, жашуа журтла-коммунал эмда жол мюлк министрине»;

е) **Х.Х.Тимжиевни** кьуллугьун быллай жазаргъа: «Къабарты-Малкъар Республиканы экономиканы айнытыуу министрине орунбасары - Къабарты-Малкъар Республиканы Экономиканы айнытыуу министрествосууну социал-экономика реформала жаны бла департаментини таматасы (Советни секретары)»;

ж) Советни къауумундан былланы кетериге: **Биттийланы Х.Р., Казанчева Л.Б., Лихов З.А., Расторгуев С.А., Сижажев Х.Л., Тутуков А.М., Уяналаны К.Х.-М., Уяналаны Т.К., Хасанов И.М., Шагин С.И., Ячный И.В.**

2.Бу Указ анга кьол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Ю.КОКОВ**
Нальчик шахар, 2018 жыл 19 январь, №2-УГ

ПАРЛАМЕНТ

Партияланы келечилери республиканы айнытыуу жолларыны юсюнден оюмларын толу ачыкьлагъандыла

КъМР-ни Парламентини жаз башы сессияда биринчи жыйылыуунда законла чыгъарыучу органны къауумна кирмеген политика партияланы келечилери республиканы социал сферасын бла экономикасын айнытыуу юсюнден кеслерини кьез къарамларын билдирге эмда депутатлагъа предложение берирге эркинликлери барды. Бу жол жыйылыууга тьрт партияны келечиси кьатышханды. Кенгешини спикер **Татьяна Егорова** бардыргъанды.

Биринчиден, депутатла законланы проектлерин сюзюлгендиле. Ол санда «Оюн бизнесге налог йлчмелени юсюнден» законну 2-чи статьясына тюзетиуле эки окулдууа къабыл кьорюлгендиле.

Бюджет, налогла эм финансла жаны бла комитетни башчысыны орунбасары **Сафарби Маремукьовну** анылатханына кьере, быыйл 1 январьдан башлап федерал излемлеге этилген тюзетиулеге тийишлиликде тотализатор, букмекер бизнес бла кьорешгенлеге салынган жасакьны йлчмеми 10

мингден аз болмазгъа керекди. «Республикалы законда уа аны йлчмеми 7 минг сомду. Андан сора да, налог тьлерик жангы объектле да кийирилгендиле: букмекер эм тотализатор бизнесни процессинг аралары», - дегенди ол.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Комиссия

Гитче шахарлагъа - ариу паркла бла айбат арбазла

КъМР-ни Правительствоосунда «Шьндюню шахар тийреле» деген проектни бардырыу жаны бла ведомствола аралы комиссияны жыйылыуу болгъанды. Анга премьер-министр **Мусукланы Алий**, муниципалитетлени эмда талай министрстволаны таматалары бла келечилери кьатышхандыла. Мусукланы Алий бу проект саулай кьыралда былтыр бар-

дырылып башланганын, алай ол жыл анга жаланда Нальчик шахар округ кьатышханын, быыйлдан башлаб а битеу муниципалитетте да кьошулулкьларын билдиргенди.

Республиканы кьурулуш, жашуа журтла - коммунал эмда жол мюлк министрине орунбасары **Джамбулат Гасташев** быыйл бу программаны чеклеринде

бериллик субсидияланы йлчмелени туура этгенди. Алай бла кьыралны бюджетинден 2018 жылда 188 миллион сом, келир эки-юч жылда да аллай бир бьлюнюрюкдю. Ахча муниципалитетледе жамауат солугъан жерлени, тийрелени, парклары, скверлени, арбазланы тапландырыууга кьоратыллыкьды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Эсгергю

Терен акьыллы, фахмулу поэтни хурметине

КъМР-ни халкь поэти, Социалист Урунууну Жигити, РСФСР-ни, СССР-ни Кьырал саугаларыны лауреаты **Алим Пшемахович Кешоковну** эсгерген кюнде, **29 январьда**, жазуучуну, поэтни Нальчикде эсгертмесине голле салыу боллукьду. Тубешуи **11:00 сагатда** башланьрыкьды.

Андан сора жыйылганла, Чегем муниципал районнга атланып, Кешоковну туугъан эли Шалушкада аны Юйюн-музейин жокьларыкьдыла.

Партияланы келечилери республиканы айнытыу жолларыны юсюнден оюмларын толу ачыкълагандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.
«Иш излегенде чырмаулагъа тубеген инсанланы бир-бир къауумларына ишчи жерлеге квота тохташдыруну юсюнден» закон да сюзюлгенди. Урунуу, иш бла жалчытыу эм социальный политика жаны бла министр **Тюбейланы Альбертини** айтханына кере, закон сакъатлагъа эмда саууклары осал болганлагъа ишчи жерлени кебейти мурат бла жарашдырылганды. Алай бла предпритияда ишчи жерле 35-ден башлап 100-ге дери жете эселе, аладан юч проценти саууклары осал болганлагъа бөлюнорге тийишлиди.
«Парламентни юсюнден» законну 8-чи эм 11-чи статьяларына бла «КъМР-ни Правительствосу юсюнден» законну 13-чю статьясына тюзетиле да къабыл кёрюлгенди. Закон-

дательство, къырал къурулуш эм жер-жерли самоуправление жаны бла комитетни башчысы **Борис Мальбахов** билдиргенча, проект федерал излемле бла байламлы хазырланганды. Алагъа кере, субъектледе законла чыгъарыуу власть органлагъа жыйылуларында алааны жерлеринде федерал органла тамамлаган ишни юсюнден билдириулеге тынгыларгъа эркинлик берилгенди.

Огъары Чегем элни жер-жерли самоуправление органыны тау башладан бирине Ботталаны Хадисни атын атауу юсюнден бегимине редакция тюрлениуле кийирилгенди. Ол санда «тау байшы» дегени орунуна «тау» деп аталыкъды. Депутатланы къауумунда болган тюрлениуле бла байламлы Шимал-Кавказ Парламент ассоциацияда КъМР-ни

келечилери да алышынгандыла. Анга Спорт эм туризм жаны бла комитетни башчысы **Арсен Барагунов** кийирилгенди.

Ызы бла политика партияланы келечилери депутатлагъа республиканы айнытыуу юсюнден кез къарамларын ачыкъларгъа онглары болганды. Татьяна Егорова кенгешге республикада бөлүмлери къуралмаган битеурросей партиялагъа берилгени да эсертгенди. Битеу да бирге уа 62 партия чакъырылганды эди, аладан төртюсюню келечиси келгенди.

Биринчи «Эркин инсанланы партиясыны» башчысы **Александр Зорин** сөлөшгенди. Ол КъМР-ни табийгъатыны ариулулгун туризмни айнытыуда хайырланьырга, эл молк продукцияны кебейтирге кереклисини юслеринден айтханды. Дагыда

республиканы къонакъларына Къабарты-Малкъарны турист жерлерини юслеринден билдирген бирикдилген ара болмагъанына эс бурганды.

«Россейни саууклары осал болган инсанларыны бирикдилген партиясыны» республикада бөлүмюню башчысы **Сафудин Нагоев** а сакъатлагъа тап болумла къурауу, ала социальный объекте бла чырмаусуз хайырланьырга мадарла тамамлауу юслеринден айтханды.

«Яблоко» битеурросей демократия партияны» КъМР-де бөлүмюню башчысы **Кучмезланы Хаким** а шахарда къурулуш бардыруу жорукларыны алышырга кереклисини, толтуруучу власть органлада профессионал билимлери болган кадрла жетишмегенлерин чертгенди. Дагыда ол федерал бюджет

политиканы къурауу, регионланы борчларын кетериуно юслеринден да предложенияла этгенди. «Россейни урунуу партиясыны» регион бөлүмюню советини председатели Аслан Битоков да социал магъаналы жумушланы юслеринден айтханды.

Жыйылууда башха соруулагъа да къаралганды. Аны ишине РФ-ни Федерация Советни келечиси **Улбашланы Мухарбий**, федерал инспектор **Тимур Макоев**, КъМР-ни Башчысыны Парламентде эм суд органлада келечиси **Мадина Дышекова**, Конституция судно башчысы **Геляланы Абдуллах**, Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный **Зумакуланы Борис** эм башхала да къатышхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Гитче шахарлагъа - аriu паркла бла айбат арбазла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.
Парклары айбатландыруула да жыл сайын сегизшер миллион сом бөлүнү турлукъду. Ведомство да къошакъ халда ахча бла себеллик этерикди. Алай аны ючюн муниципалитет кеси да программага финансла бөлүрге керекди. Аны ёлчечи бериллик субсидияны эки процентинден аз болмазгъа тийишлиди. Жер-жерли властьлагъа ахча алада жашагъанланы саньна кере юлешинирикди. Министрни орунбасары аны юсю бла районланы бла шахар округланы башчыларыны экинчилери бла бир неча кере оюлашханын, жорукларыны анылатханын, болум контрольда болганын билдиргенди.
Мусукланы Алий сагъынылган проектде эки программа болганын айтханды. Биринчисини юсю бла ахча жамауат жерлени эмда арбазланы тапландыруула

жибериледи. Сёз ючюн, былтыр Нальчикде субсидияны ючден бирин былтай жумушланы тамамлаула къораткан эдиле. Быйыл да аны ол халда юлеширге оюу этилгенди. Анга битеу районла къатышырыкъдыла.

Экинчи – «Жамауат аслам халда солугъан жерлени тапландыруу» деген программага, башхача айтханда уа, парклары айбатландыруула быйыл да төрт муниципалитет къатышырыкъды: Бахсан, Элбрус, Терек эмда Прохладна районла. Аны хайырындан алада былтыр этилип бошалмагъан ишлени эбине жетдирирге онг боллукъду.

Келир жыл да ол халда энтта да талай тийре къатышырыкъды, андан арысында да иш алай барлыкъды. Айтылганыча, жыл сайын бу программаны юсю бла 8,6-8,8 миллион сом берилип турлукъду. Сагъынылган проектни чеклеринде

рейтингли къол кётюруноуу къурауу юсюнден да сёлешингенди. Сёз, биринчиден, къайсы жамауат жерлени тапландыруула кереклисин белгилеуно юсюнден барады. Алай бла 20 мингден артыкъ адам жашагъан элдеде бла шахарлада бу ишни бардырырга тийишлиди.

Жыйылууда аны быйыл РФ-ни Президентин айыруу жаны бла къол кётюру барлыкъ кюнде - 18 мартада - бардырырга боллугун айтхандыла, бу жаны бла мадар этерге келишгенди. Ары дери уа тизмеге тошерик жерлени белгилерге, аны юсюнден асламлы информация органлада билдиррге керекди.

Мусукланы Алий битеу къагъыт жумушланы жаз башына дери бошап, былтырданча, гузабага къалып айланмаз ючюн, тапландыруу ишлени мычымай башларгъа чакъырганды.

ОМАР улу М.

Кенгеш

Министерствону ишине - ахшы багъа, борчларын юлгюлю толтурган полициячылагъа - саугъала

Россей Федерацияны ич ишле министри полицияны генерал-полковниги **Аркадий Гостев** Нальчикде КъМР-де Ич ишле министерствону коллегиясыны ведомствону 2017 жылда ишине эселлерине аталган жыйылыуна къатышханды. Анда КъМР-ни Правительствону Председатели **Мусукланы Алий**, КъМР-де федерал инспектор **Владимир Канунников**, КъМР-ни Экономика эмда жамауат къоркъуу

жамауат эмда ветеран организацияланы келечилери да болгандыла.

Къабарты-Малкъарда МВД-ны органларыны бла бөлүмлерини озган заманы ичинде ишлерини юсюнден ведомствону башчысы полицияны генерал-лейтенант **Игорь Ромашкин** билдиргенди. Уголной ишлени ачыкълау, экономика аманлыклагъа къажуу керешни бардыруу, наркотиклени законсуз жюрютюноуу

Жыйылууда туура этилген шартлагъа кере тийишли оюула чыгъарылгандыла, буйрукъла берилгенди. Ахырында Аркадий Гостев регион министерствону башчыларына бла энчи составына ыспас этгенди. «Ары-тала билмей кюрешенигизни хайырындан оператив ишигизде ахшы жетишимле болдургансыз, алай ала бла тохтап къалырга жарарыкъ туююлду. Жамауат нызамны сакълау, инсанланы законлу эркинликлерин бла сейирлерин къоруулау жаны бла ишни андан ары бардырырга керекди», -дегенди.

Министрни орунбасары республикалы ведомствода къуллукъ этгенлени айырмалы къауумна саугъала бергенди. Дагыда бир неча адам а Россей Федерацияны Президентини СКФО-да толу эркинликке келечиси **Олег Белавенцевни** эмда Россейни МВД-сыны СКФО-да Баш управлениясыны таматасы Сергей Бачуринни ыспас писмоларына тийишли болгандыла.

Къабарты-Малкъарда болганында Аркадий Гостев КъМР-де МВД-ны эксперт-криминалист арасын да жокълаганды. Анда ДНК-лабораторияны къууанчы ачылыуна къатышханды. Аны хайырындан тинтиулени къыйматларын кётюруге эмда ачыкъланган аманлыкъланы санын кебейтирге онг чыгъарыгъына ийнанганын айтханды.

Россейни МВД-сыны пресс арасы.

сузлукъ жаны бла советини секретары **Казбек Татувев**, Россейни МВД-сыны СКФО-да Баш управлениясыны начальниги полицияны генерал-лейтенанты **Сергей Бачурин**, регионну право нызамны сакълауу органларыны башчылары,

жолун кесуу, жоллада аварияланы эмда алада ачыгъанланы азайтуу жаны бла не мадарла этилгенлерини эмда ала не хайыр бергенлерини юслеринден а министрствону бөлүмлерини башчылары айтхандыла.

Муниципалитетледе чыгъармачы аралагъа къоранчла ёсегиле

Быйыл Къабарты-Малкъарда муниципалитетледе чыгъармачылык араланы бла гинжи театрланы айнытыула жети миллион сом бөлүнюрюкдо. Алай келишимни Россей Федерацияны Культура министрствосу бла КъМР-ни Правительствосу этгенди.

Ахча республиканы чыгъармачылык учрежденияларында молктехника мурдорну игилендириуге къоратыллыкъды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствону пресс-службасы.

Жарыкъ, кенг да боллукъду

Бу кюнде Огъары Малкъарда «Урван-Уштулу» федерал жолну жанында кече жарытырга чыракъ чыпына орнатыладыла. Аны бла бирге трансаны кенгертедиле, жанларын да тап халгъа келтиредиле. Ишлени ахырында аны ол кесегинде жангы асфалт салынырыкъды.

Жол тап халгъа келтирилгени бла аварияланы саны да азыракъ болур деп ышануу барды. Ремонт ишлеге Росавтодорну «Кавказ» управленийы 150 миллион сом бөлгенди. Бар жумушланы «Партнёр» подряд организация бардырады.

Черек муниципал районну администрациясыны пресс-службасы.

КОНКУРС

Татыулу ашланы кѳргендиле, айырмалы кызыланы атларын айтхандыла

Кѳп болмай Кыбарты-Малкыар кырал университетде Россейни студенттерини кюнѳн белгилегендиле. Жаш адамланы алгышларга КЪМР-ни Билим беруу, илму эм жаш тѳлюню ишлери жаны бла министрствосуну бѳлюмюню таматасы Светлана Агирова, Битеуроссей халк фронтну бѳлюмюню таматасы Евгений Бакаев, «Кыбарты-Малкыарны профсоюз организациларыны биригиу» союзну

дырган миллет ашарыкыланы кѳрмючю ачылганды. Кыонакыла хычинлени, локумлары, пахлаваны, хумусну эм пловну да кѳргендиле.

КЪМКЪУ-ну ректору Юрий Альтудов, жыйылганланы алгышлай: «Билим алырга, жангы шухла табарга итинигиз. Заманыгызны керексизге кыоратмагыз» - деп наыйхат этгенди. Ызы бла Светлана Агирова КЪМР-ни билим беруу, илму эм

председатели Фатимат Амшокова, культура министри орунбасары Рита Ашхотова эм республиканы футболдан федерациясыны таматасы Аслан Машуков келгендиле.

Ол кюн Тарых, филология эм СМИ институтну холлунда студентле жараш

жаш тѳлюню ишлери жаны бла министри Нина Емзюваны алгышлау писмосун окуганды. Сабийлеге аталып бардырылган байрамлага вузну студенттери бла аспирантлары хар жолдан тири кыатышханлары ючюн ректорга ыразылык кыагыт да

бергенди. Евгений Бакаев бла Аслан Машуков да республиканы футболдан жыйымдык командасы берген топ бла сауғалагандыла.

А.Н. Сокуровну студиясында уа тѳрели «Мисс студенчество КЪГУ-2018» деген шоу-конкурс барды

рылганды. Анга республиканы окуу учреждениларындан сегиз кыыз кыатышханды. Ала, ариулыкларын сора да, билимлерин, усталыкларын, кылыкларын эмда баша ахшы шартларын ачыклагандыла.

Конкурсда кыйын соруулага жууапла берирге, тепсерге, назмула бла монолога окурга, чыгармачылык ишлерин кѳргюзторге да керек болганды.

Ахырында чыгарылган эсеплеге кѳрѳ, Лѳля Дадали «Мисс студенчество КЪГУ-2018», Елизавета Хуторская «Вице-мисс», Геккиланы Диана «Мисс зрительских симпатий», Хочуланы Ася «Мисс грация», Герийланы Зуухра «Мисс фотогенность», Жуболаны Лана «Мисс талант» эм Мустафаланы Залма «Мисс конгенальность» деген атра тийшли болгандыла.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Шимал Кавказ кюн сайын

Кѳчюрюлюочю поликлиникала

Чечени тау эллеринде кѳчюрюлюочю поликлиникала болуккыдула. Аны ѳсюнден республиканы башчысыны пресс-службасында айтылады. Кыыйн жолла бла ѳталлык автомобилле рентген, флюорограф эмда баша аппаратла бла жалчытылгыдыла. «Биз ѳлдеде медицина кадрла жетишпаса этгини, ма аллай техниканы хайырланырыкыбыз», - дегенди саулук сакыла министр Эльхан Сулейманов.

Магасда – Модала юй

Ингушетияны ара шахары Магасда Модала юйю кырулушу башланганды. Аллай биринчи мекямны ачарга кереклисини ѳсюнден белгиле ингушу дизайнер Заира Гагажаева 2016 жылда айтхан эди. Юнус-Бек Евкуров аны дурус кѳргенди.

Республикада биринчи быллай мекямны кырулушу шахарны тюз да ортасында бардырылады. Анга ахчаны предпринимательле бередила, деп билдиргендиле Ингушетияны РФ-ни Президентинде постпредствосунда.

Тарыхны терсине бурургга жарамайды

Грозныйде «Шимал Кавказда тау халклары россейли кыралны айныгыуда мағаналары» деген халкыла аралы конференция болганды. Анга региондан бла Москвадан белгиле тарыхчыла эмда жамауат кыулукчула кыатышхандыла. Ала тау халкыла Юрийовичлени замандан башлап россейли кыраллыкны кыраууга, сакылаууга, кючлендириуге, Ата журтну кыруулаууга да кыаллай кыйын салганын сюзгендиле, тарых шартланы унутурга, ким кыалый сѳйсе тюрлендирге жарамазлыгын кесгин айтхандыла.

Кыаячыла

усталыкларын сынаидыла

Россейни альпинизмден Ингушетияда башланган эришулеге ондан аслам региондан командала келгендиле, деп билдиргендиле республиканы Спорт министрствосундан «Интерфакс-Юг» агентствого. Архангельскден, Воронежден, Екатеринбургдан, Ингушетиядан, Красноярскдан, Санкт-Петербурдан, Москвадан эмда баша шахарладан бла регионладан келген 80 чаклы бир альпинист эришулерин Джейрах районда «Кязи» таудан башлагандыла. Алага 20 судья багса бичерикдиле.

Эришулени Россейни бла Ингушетияны Спорт министрстволары, РФ-ни бла республиканы Альпинизмден федерациялары кырагандыла. Кыралны бек иги кыаячыларыны чемпионаты 13 февральга дери барлыкды.

Бек таза суу - Ставропольда

Ставропольени ичер суу Россейде бек игиледен бириди, деп тохташдырганды федерал санэпиднадзор. Аны шартларына кѳрѳ, край суулары таза болган 15 регионну санына киреди. Эксперте регионда 300-ден артык кезлеуно, бырыла бла келген сууну да тинтенгенде эмда ала барысы да санитар мардалага келишгенлерине тѳшонгендиле.

«Ведучи» ачылганды

Чечени Итум-Калин районунда «Ведучи» тау-лыжа курорт тиенне кыуанчлы халда ачылганды. Республиканы властьлары андагы инфраструктура дуняа стандартлага келишгенине ышандырадыла. Ол кюн окуяна узунлугу 800 метрден артык болган канат жол, лыжала бла учурча 1-километрлик трасса да ишлеп башлагандыла.

Нефть сабанлагга жайылганды

Шимал Осетияны Правобережный районуну Старый Батако элинде суу нефть бла бирге сабанлагга жайылганды, деп билдиргенди «Алания» ГТРК. Ол тийреледе нефть 60-чы жылдада окуяна табылган эди, алай кѳп да бармай скважинаны жабып кыйгандыла. Шѳндю уа белгисиз адамла байыкларын муратта аны ачкандыла эл, ол кенг жайылып калганды. Ол сууну битеу эл ичген шауданнга тѳшер деген кыоркыуу да барды.

Информагентстволаны билдирулерине кѳрѳ
ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлаганды

Илмуну ыйгыгы

Кѳрмючле, «тѳгерек столла», мастер-классла

1-8 февральда Кыбарты-Малкыарда «Илмуну ыйгыгы» ѳтерикди. Аны мураты - илму-тинтиу ишге жаш тѳлюню эсин бурдурургга эм кыйыматлы илму-техника ишлени, инновациялы проектлени бла жангычылыклары ачыкларгады.

Аны келеринде «Россейни регионларыны агро-промышленный комплекс инновациялы жаны бла айнытууну илму-техника бла жалчытуу» деген халкыла аралы илму-практика конференция, кѳрмюч, лекцияла эм «тѳгерек столла» да бардырылгыдыла. Республиканы школарында уа мастер-классла, кѳрмючле ѳтерикдиле.

Тогузунчу февральда уа КЪМКЪУ-да Шимал Кавказны жаш алимлерини жангычылык проекттерини онекинчи кѳрмючю бла шагырейленирге болуккыду.

Информагентстволаны материалларына кѳрѳ.

ПРОГРАММА

Энтта 160 лифт алышындырырга таукелдиле

Кыбарты-Малкыарда Кѳп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этууну фондуну программасыны чеклеринде быыл 37 лифт алышындырылгыды, деп билдиргендиле республиканы Кырулушу, жашау журтла-коммунал эмда жол мюлк министрствосуну пресс-службасындан.

Ведомствода айтханларыча, 2015 жылда жыйырма лифты алышындырырга 24,2 миллион сом кыоратылган эди. Андан сора 36,6 миллион сом багасы мадар этилгенди (21 лифт), былтыр а 64,2 миллион сомга 39 жангы лифт орнатылганды. Аччаны бары да фонддан бѳлюнеди.

Жангы лифтни багасы 1,7-1,8 миллион сом чаклыды. Аланы алышындыргандан сора специализистле тийшли оборудованига да тынгылы ремонт этедиле. «Лифтлени ишлетген машина бѳлюмледе хауаны мыльлыгы, жылыуу тийшли мардадан озмазга керекди. Ол себепден алада терезелени, эшиклени алышындырырга,

Мадарымлылык

Ишсизликни азайтууга - 80 миллион сом

Кыбарты-Малкыарны власть органлары жамаатыны иш бла жалчытуу бла байламлы жумушлагга 80 миллион сом чаклы кыоратырыкыдыла, деп билдиргендиле республиканы Урууну, иш бла жалчытуу эмда социал кыоруулау министрствосуну пресс-службасындан.

Саулай да жамауатыны иш бла жалчытуу программалага 78,6 миллион сом берилгенди. Андан 73,1 миллион сом федерал эм 5,5 миллион сом республикалы бюджетден бѳлюнгенди.

Ол ахагга бюгонлюкде рынокка изленген усталыкылага юйретирикдиле эмда ишчи жерле кыра-

жангы чыракыла да орнатырга тѳшерди», - дегенди регион операторну башчысы Артур Шогенов.

Саулай алып айтханда, бюгонлюкде республикада кѳп фатарлы юйледе 500 чаклы лифт ишлейди. Аладан 160-шын болжалга салмай алышындырырга керекди.

Этилик мадарланы хайыры бла жууук заманда беш жюз чаклы адам кырулушу эм туризм бѳлюмледе урунуруккыдула. Бюгонлюкде республикада ишсизлени саны 2,1 процентге жетеди. Ол а тогуз минг адамдан асламды.

Бизни корр.

Пленум

Эм магъаналы жумушлары - жаш тѳлюню юйретиу, ветеранланы турмушларын женгиллетиу

Урушну, урунуу, Сау-уланган кючлени эмда право низамны сакълачу органланы ветеранларыны (пенсиячыларыны) шахар советини бу кюнледе бардырылган

фсоюзларыны рескомуну председателини орунбасары **Байсыланы Алим**, ветеранланы республикалы жамауат организациясыны председатели **Мухамед Ши-**

организация 30-жыллыгын белгилегенин эске салганды эмда бу бригиуу кѳп хайырлы иш тамамлаганын, республиканы жашауунда магъанасы уллу болганын айырып айтханды.

- Уллайганланы жашауларын тынчыракъ, ырахатлы этер ючюн кюлугъуздан келгенни аямайсыз. Алай жаш тѳлюню патриот ниетде юйретиуге салган кыйыныгъыз неден да багъалды, - деп, Арсен Алакаев РФ-да «Союз воинской славы» жамауат организация Аскер махтаулукъну атын жюрютген шахарлада жашап, патриот ниетни сингдириуге кюшумчулукъ этгенлени майдалла бла саугъалаганын билдиргенди. 2016 жылда анга Нальчикден жаланда биреу - урушну ветераны Борис Хазан - тийишли болганды эди, быйыл а - ючеулен.

Былырны эсеплери бла жыйылганды Абулаланы Мустафа шагъырей этгенди. Ол шахар организациягъа 23886 адам киргенин, бююнлюкде Нальчикде эм анга жууукъ элдеде урушну 98 ветераны квалганын, тюрлю тюрлю жерледе аскер квалгалагъа квалганды да 211, тылда ишленгенден 817, баш иелери урушда ѳлгенден а ючеулен эсепде болганды билдиргенди. Аладан сора да, урунуу, РФ-ни Кюоруулау министрвосуну, Ич ишле министрвосуну ветеранларын бла пенсиячылары да бирикдиреу бу организация.

- Бек баш ишибизге биз таматаланы жашауларын женгиллетиуно, ала бир затдан да кыйналмай жашарча этиуно санайбыз. Аланы социал болушлукъгъа эркинликлерин кюоруулау, саулукъларын тинтиу, багъуу жаны бла жумушлагъа энчи эс бурабыз, - деп, Абулла улу, толтуруучу власть органла, шахар, район администрацияла, тюрлю-тюрлю организацияла аланы ишлерине уллу себеплик этгенлерин

сунама: фатарларына, юйлерине ремонт этер ючюн 2017 жылда 1752226 сом бѳлюннген эди, 1941-1945 жыллада урушха квалышханлагъа 2072226 сомгъа болушлукъ этилгенди. Нальчик шахарны администрациясы 1717 втераннга 1815528 сом бергенди. Биринчи ветеран организациялары

Мухамед Шихабахов Абдулаланы Мустафаны саугъалайды.

бек аздан, 17734 адам квалышханды. 2017 жылда сентябрьде организация энчи программа жарашдырганды эмда анга кѳре ишлейди. Былыр аны чеклеринде «Ветеранланы жюрюклерин жылытайык», «Георгиевская лента», «Фронтчугъа письмом» деген эмда башха акцияла бардырылганды.

Андан сора чыгып сѳлешгенле Нальчикде спортну ветеранларыны таматасы Уаналаны Владимир, Мухамед Шихабахов, Мечукаланы Азрет, КъМККУ-ну биринчи ветеран организациясыны председатели Хасан Шурдумов, дагъыда башхала шахар организацияны ишини юсюнден кеслерине оюмларын айтхандыла, аны игиге санагандыла.

Ахырында Арсен Алакаев бла Абдулаланы Мустафа хычыуун жумушну толтургандыла. Жылны ичинде тире ишлеген биринчи ветеран организацияланы башчыларына грамотала, ахча саугъала да бергенди. Алагъа тийишли болганды араларында Уаналаны Владимир, Гуртуланы Салих, Жаболаны Саладин, Созайланы Хаулат да бардыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Арсен Алакаев Мария Кузнецованы алгъышлайды.

Мухамед Шихабахов Гуртуланы Салихге юбилей майдал береди.

хабахов эмда башхала квалышхандыла.

Пленумну ача, шахарны бригиуно башчысы **Абулаланы Мустафа** былтыр ауушханланы бир минутну сюелип эсгерирге чакъырганды. Ызы бла сѳзюну шахарны мѳрине бергенди. Арсен Михайлович ветеран

пленумнда былтыр тамамланган ишлени эсеплери чыгарылгандыла, быйылгъа да борчла белгиленгенди. Жыйылгъа Нальчик шахар округну администрациясыны башчысы **Арсен Алакаев**, Жер-жерли самоуправленияны советини таматасы **Игорь Муравьев**, кырал учрежденилада эмда халкыны жумушла бла жалчытуда ишлегенлени про-

айтып, жюрюк ыразылыгын билдиргенди. Республиканы Башчысы Юрий Кововха, КъМР-ни Парламентине, Правительствоосуна, Нальчик шахарны администрациясыны башчысы Арсен Алакаевха, «Единая Россия» партияны исполкомунуна, ДОСААФ-ны бѳлюмюне эмда кѳп министрстволагъа бла ведомстволагъа энчи ыспас этгенди.

- Республиканы, шахарны да оноучулары ветеранлагъа квалы квалы квалыргандыларын билдирди ючюн жаланда бу шартланы келтирсем да тамам

болганды предприятияланы, учреждениаланы башчылары 2911 адамгъа 3143800 сом бла билеклик этгенди.

Льготалары болганды санаторийлеге барып солугандыла. Шахарда кюндюзго стационар ишлейди, больницалада, поликлиникалада алагъа деп энчи палатала бѳлюнедиле, дегенди бригиуно таматасы.

Жаш тѳлюню юйретиуно совет кесини магъаналы борчларындан бирине санаганын айтып, докладчы быллай шартла келтиргенди: озганды жыл 112 тюрлю иш бардырылганды. Алагъа,

БЕЛГИЛЕУ

Къыйынына кѳре - сый-намыс

Тылны бла урунуу ветераны, Элбрус районда бек тамата Хаджиланы Гитчени жашы Рашитге бу кюнледе 95 жыл толганды. Аны жууукълары бла бирге квалыранлы, республиканы оноучулары да алгъышлагандыла.

Ол Огъары Бахсанда тууганды, атасы малчы болганды, анасы уа юйге квалараганды, тѳрт сабийни ѳсдюргенди. Малкър халкъ тууганды журтундан Орта Азиягъа зор бла кѳчюрюлгенде, тукъумну юйюрлери, бир бирлеринден айырылып, башха-башха эшелонлагъа тюшгенди. Алай бла Рашит анасы, эгечлери эм гитче кваларындашы бла бирге Талды-Курган областны Киров районуну совхозларындан биринде тохташанды. Аталары уа башха жерге тюшюп, юйюрю бла тюбеширге насыбы тутмаганды.

Сынаулагъа, къыйынлыклагъа тѳзалмай, квалысха замандан анасы, аны ызындан а эки эгечи да ѳлюп, ол ючыллык кваларындашы бла квалыда. Башларын кечиндирир ючюн

анга сабийлигинден бери ишлерге тюшгенди. Ол тракторну жюрютюрге юйренгенди, тын жерледе комбайнда урунганды. Аны жигерлиги ючюн бек иги механизаторнуца СССР-ни Баш Советини Президиумуну Указы бла «Тын жерледе ишлегени ючюн», «Уллу Ата журт урушну кезиунде бет жарыкылы урунганы ючюн» майдалла бла саугъалагандыла. Эл мюлкде болдурганды жетишимле ючюн кѳп кере битеуроссей жыйылулагъа, Халкъ мюлкюне жетишимлерини кѳрмюкюне да жибергенди.

Тууганды журтуна Рашит юйдегили болуп къайтханды: бийчеси Шахидат (Тилланы Муратны квалызы) эмда жашлары Руслан бла бирге. Биринчиден, ол «Элбрусский» колхозда ауур жюккеле ташыучу машинада, ызы бла Быллмыны совхозунда ишлегенди. Пенсиягъа чыкканында да, юйде олтуруп квалалмаганды. Машинаны 75 жылына дери жюрютгенди. Аны бла Азаугъа адамлары элтгенди, квалулуш материалла ташыганды.

Дагъыда Тырнауузуну тау-байыкъландырыучу комбинатында ремонт-механика бѳлюмюнде юрешгенди.

Рашит бла Шахидат эки жаш ѳсдюргенди, алагъа бийик билим алдыргандыла, туудукълары, аладан туугъанла да бардыла. Жаш тѳлю уа таматалары бла бек ѳтмеленди. Акъсакъланы тууганды юню бла жууукълары, ахлулары бла бирге Тырнаууз шахарны администрациясыны

башчысыны орунбасары Ахматланы Мурат эмда ведомствону тамата да алгъышлагандыла. Ала РФ-ни Президенти Владимир Путинден бла КъМР-ни Башчысы Юрий Кововдан ыразылыкъ письмоланы, эске квалылыкъ саугаланы да бергенди.

Светлана ИОРДАН, Анатолий ТЕМИРОВ.

Дата

Жамауат бек суйген жырларын Элбрусну тийресинде жазганды

Дунияга кырамыбызны торлендирген, жулдузлагы ушаган, отлача жаннан адамла боладыла. Аланы жашаулары заман бара барганды сейир таурухха айланып кылады. Жыйрманчы ёмюрню аллай адамларын бири Владимир Высоцкий эди – поэт, актёр, жырчы.

Ол 1938 жылда 25 январьда Москвада полковникни юйюрюнде тууганды. Атасы бла сабийлигинде эки жылны Германияда Эберсвальд шахарда жашаганды. Гитара согыаргы да онбир-онекижыллыгында анда юйренгенди. Ара шахарда кыайтханда уа, драмкружокка жюрюп турганды. Биринчи Куйбышевда (бус. Самара) кыурулуш жаны бла институтка киргенди. Жыл да озгунчу андан кетип, МХАТ-ны студия школунда окугганды.

Уруну жолун 1960 жылда Москвада Пушкин атлы драмтеатрда башлаганды. Иги кесек кинода ойнагганды, кеси жазган назмулгага (жюзле бла санап) мактам салып жырлаганды. 1964 жылдан арысында, кыырк эки жылында дуниясын алышкынчы, бир жерде – Таганкада драмтеатрда ишлегенди. СССР-де эм андан тышында да минген артык концерт бергенди. Кеси сау заманда кырал онучуладан артык кёп махтау алмаса

ауазына кёре аны бир кёпню кёрген, сынаган адам сунуп, кинода ойнарга чакыргганды. Ышара турган жаш адамны кёргенде уа, сыфаты айтхан чыгармаларына келишмегенине бек сейир этгенди.

Болсада бираз шагърейленгенден сора аны тынчылыксыз жюреги, эр киши ёту, уллу фахмусу болганын ангылап, алдыра турган киносуна даражасын ол чыгарлыгына ийнанганды. Кеси да «Иткёл» кыонак юйде аны бла бир отоуда жашаганды.

«Белый взрыв» фильмден.

Высоцкийни жырлары болгганларын а чертедиле. Художестволу совет да музыка жанын жаратхан эди.

Говорухин бла Высоцкий «Вертикальны» алдыра туруп, алайда фашист «Эдельвейс» дивизия бла совет альпинистлени, кызыл аскерчилени араларында баргган урушну ызларын кёргендиле. Ол жигитлик хапарны эшитип, «Белый взрыв» кинофильмни кызауатны юсюнден алдырыргга денгендиле.

Кыалгганлагы ушамаган назмула

Ишни башлай келгенде, Станислав Говорухин аны магганалы этер ючюн жырла керек болгганларын ангылаганды. Бош жырла угъай, таулагы тийишлиле! Ол жумуш бла режиссёр Юрий Визборга сёлешгенди. Ол а, сылтаула табып, унамагганды. Алай болгганда, аланы Высоцкий кеси жазгганды. («Вершина», «Скалолазка», «Прощание с горами», «К вершине», «Горная лирическая», «Песня о друге»). Биринде «Тауладан иги жаланда таула болургга боллукдула», – деп, поэт ол айтыну ёмюрлюк этгенди.

Аны бу жырлары 1968 жылда «Мелодия» грамзаписьде алты миллион тиражы бла пластинка болуп чыккгандыла. Ол кеси уа: «Таулада мен бек суйген жырларымы жазганма. Кино ючюн угъай, бош алай такыганма аланы «адамла таулагы нек жюрюйдюле, ала анда не этедиле деген соруугга жууап излеп», – деп айтханды бир тюбешюуде.

Ол кезуину юсюнден Кыулийланы Кыайсыны жашы Алим былай эсгереди: «...Атам бла анам бизни, сабийлени, жайда солургга Бахсан аузуна элтген эдиле. Ол заманда анда «Вертикаль» кино алына тура эди. Баш рольну ойнаган Владимир Высоцкий кече сайын туристле да бирге кыонак юйно аллында жагылган отну кыатына олтуруп, гитара согыа, кесини жырларын айта эди.

Мен анга жюрегим тохтап кылады дей, алай тынгылай эдим. Эсимде тойюлду, не сагышла бахсанларын мени, ангылаймы эдим, ангыламаймы эдим ол нени юсюнден айтханын,

«Вертикаль» фильмден.

билмейме, алай аны ауазы, кесини тутханы, хунери мени саулайын бийлей эди...»

Бир сейир иш: «Белый взрыв» деген фильмни алдыра туруп, «Иткёлда» немис альпинистлени кыаууму болгганды. Аладан бири уруш аллы жыллада бери келип, юйренип, бизни альпинистле бла бир жип бла байланып, таулагы чыгып турганды. Алагы арта тауда сыналган шуёхларын марап атаргыа тышгенди. «Была бизни тауларыбыздыла» («Это наши горы») деген жырн ол хапарны эшиткен кечесинде жазгганды Владимир Высоцкий.

Аны назмулары башаланы поэзияларына ушамайдыла – жашау болумну керти бетин ача, харкюнлюк жашуану юсю бла ёмюрлюкге барадыла. Жырлары эрттеден айтылсала да, биринчи энчи жыйымдыгы уа 1981 жылда чыккганды. Андан арысында «Роман о девочках», «Не вышел из боя», деген эм башка китаплары, 2012 жылда уа интернет версияда чыгармаларыны 11-томлугу басманланганды. Ол жети жюзден артык назму бла жыр жазгганды.

Бийикликде жаратылган шуёхлук

Владимир Семёнович кинода баш жигит радист Володяны ойнагганды. Ол, ишин тынгылы этерге суйюп, таулары халларын иги ангылар ючюн, белгили альпинист Леонид Елисеёв бла эм СССР-ни, РСФСР-ни альпинизм жаны бла сыйлы тренери Залийханланы Чокканы жашы Хусей бла шуёх болгганды. Ала ючюсю да кёп ушак этгендиле. Артада Высоцкий, ол бирлики юсюнден: «Ремаркны «Юч нёгер» деген романында, керти эр киши шуёхлукну мен таулада альпинистледе кёргенме, андан сора бир жерде да угъай», – дегенди.

Альпинистлени таурухларына тынгылай, кеслерине тынчылык излемей, боранда, кыарда да чыранлада айланган жигитлени таулагы суймекликери кыалы жаратылганын ангылаганды поэт – жаланда бийикледе тууады ол. Владимир Высоцкий кеси да аланы суймеклик тузакларына тышгенди.

Артада келгенди эки кере да ол Залийханланы Хусейге, аны бла тегеркеде айланганды, угъа барганды, таулу айрандан да иче, бичен этгенди. Бир жылдан келгенде, аты таурухлагы кирген Чокка да сау эди. Аны биринчи кёргенде, Владимир Высоцкий бек сейир этген эди.

Хусей а, ол тюбешюулени эсде кыоярча, аны аты бла Тегенеклиде альпинист-уучу музей ачханды. Аны бир жартысы уучу керекледен, мында болган белгили альпинистлени тарыхларын эсгертген затладан, экинчиси уа жырчы поэтни суратларын, саугаларын, аны эсге тышюрген экспонатладан толуду. Аны угъа баргган карабини да тагыылады кыабырггада.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

«Вертикаль» фильмде ойнаган актёрланы тюбешюулери.

да, дуниядан кетгенден сора (1986 ж.) анга «РСФСР-ни сыйлы артисти» деген ат аталгганды. Кёп бармай «Место встречи изменить нельзя» деген фильмде Желловну сыфатын кыураганы ючюн СССР-ни Кырал саугасына тийишли болгганды. Белгили режиссёр Эльдар Рязанов «Четыре встречи с Владимиром Высоцким» деген документли кино алдыргганды. Бираздан Москвада аны музейи ачылгганды, бир астероидге «Владвысоцкий» деп аталгганды.

Минги тауну этеклеринде

Малкъар бла, энчи Минги тау бла, Владимир Семеновични бек биринчи «Вертикаль» кино байлагганды. Режиссёру Говорухин, назмучуну кесин таныгынчы, жырлаганын эшитип,

«Вертикальны» 1966 жылда август-сентябрь айлада Бахсан аузуунда бла Тау-артында (Сванетияда) алдырггандыла. «Иткёлну» терезелеринден Накра, Тонгуз-Орун, Чегет, Азау деген тау бийикле, Элбрус да кёрюнедиле. Кинону уа Шхелда тауну этегинде палаткала салып, алай алдырггандыла. Актёрла орналган жерден Ушба, Кавказ таулары башлары, Шуровскийни бийиги да ачылып эдиле. Актёрланы эсгергенлерине кёре, кыйын эди, тохтамай жауган жауун тюбюнде ала Кыаша-Таш чыранында бузлу кыырагы чыгаргы юйрене эдиле.

Кесаматчыла «Вертикальны» юсюнден айтханда, кёп кемчилик табадыла: сюжет ызы да, жигитлени сыфатлары да алагы артык аламат кёрюнмейдиле. Аны кыутхартган жаланда бизни ариу табийгатыбыз бла Владимир

ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Жерибиз бла ёхтемленирге, аны кез гинжича сакъларгъа талпындыргъан фильм

Бу кюнледе КъМР-ни Культура фондунда республиканы Кинематографистерини союзуну таматасы Владимир Вороковну «Эльбрусград» деген документли фильмини презентациясы къуралгъанды. Ол «Приэльбрусье» миллет паркгъа жоралангъанды.

Владимир Халидович аны юсюнден хазна бериуле этилмегини энчи чертип, бу ишни уллу суймеклик бла хазырлагъанын айтханды тубешиуну чегинде. Минги тауну тийресинде кеп кере болгъанын, анда жашагъанланы асламысын тангыанын да белгилегенди ол.

Дагъыда фильмини жарашдырыгъа болушхан къауумну сахнагъа чакъырып, хар бирине да ыразылыгын билдиргенди. Чыгъарма 33-ден аслам регионнга жиберилгенни эм Россияни Кинематографистерини союзунда кёргозтолгенин да чертгенди режиссёр.

Ызы бла жыйылгъанла филымге къарагъандыла. Минги тауну тамаша табийгъатын, аны тарыхына, нарт эпосда аны юсюнден айтылгъан таурухланы, Улуу Ата журт урушну заманында мында болгъан сермешлени да эсгергенди кинолен-

тада. Деменгили Элбрус жангыз да къарачайлылагъа бла малкъарлылагъа угъай, Кавказда жашагъан башха миллетлеге да сыйлы кёрюнгени, хар тилде да аны кесини аты болгъаны да айтылгъанды.

Жашауларын Минги тау бла байлагъан Залийханлары юйюрлери да сагъынылгъанды анда: Чокка 116 жыл жашагъаны, тёппеге уа 209 кере кётюрюлгени, аллай ёрлеулеринден бири уа 1968 жылда анга 110 жыл толгъанда болгъаны да. Залийхан улуну архивде сакълангъан видеоларын да кёргозтгенди. Сыйлы акъсакъланы жашларыны миллетлерине,

туугъан журтларына салгъан къыйынлары да энчи белгиленгенди.

Фильм бошалгъандан сора сёзну «Приэльбрусье» миллет паркни директору, Чокканы туудугу Залийханлары Юрийге бергенди. «Отуз жылны ичинде бу тийрени юсюнден быллай документли фильм этилмегенди. Бек жаратханма. Энди барыргъа тюшген симпозиумлагъа аны элтиргиме ишексиме», - дегенди ол.

КъМР-ни Башчысында эксперт-аналитика советни таматасы Пшикан Таов да фильмини хазырлагъанлагъа ыспас этгенди. Миллет парк жангыз да Къабарты-Мал-

къарны угъай, саулай Россейни эм сойген жерлеринден бириди, дегенди. Жыл сайын башха-башха регионладан, тыш къыралладан да солургъа келгенлени саны кёбейгенлей тургъаны да аны ючюн болгъанын чертеди.

КъМР-ни Муслимманларыны дин управленийларыны председателини орунбасары Алим Сижажев а фильмини атын жаратханын букъдурмагъанды. «Хар жылдан бу тийрелеге солургъа келгенлени саны кёбейе баргъаны табийгъатны тазалыгына заранды», - дегенди ол. Ол хаталаны кетерир ючюн ала «Чистый Эльбрус» акцияны жыл сайын бардыргъанларын да белгилегенди. Биринчи кезиуледе туристле ол жумушка сансыз болса да, бусагъатда уа, акциягъа кеслери да тири къатышып, болушлукъ этип башлагъанлары аны бек къууандыргъанын айтханды.

«Эльбрусград», сёзсюз, селешгенле кётюрген проблемалагъа, жарсыулагъа, къууанчлагъа эс бурургъа, жерибизни энчилигин аныларгъа, аны сакъларгъа аталгъан къыйматлы чыгъармады.

ТЕМУККУЛАНЫ Аминат.

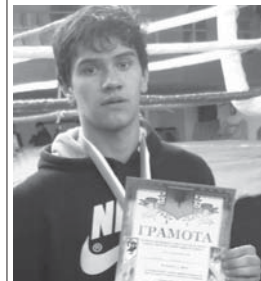
Эм кючлюлени санында

Краснодар шахарда грек-рим тутушудан эм уллу турнир – Иван Поддубныйни гран-приий – бардырылгъанды. Ол 56-чы кере къураладан, быйыл анга 9 кыралдан 200-ге жуукъ эм кючлю спортчу къатышхандыла. Анда россиялиле жетишимли болгъанларын да белгилерчады.

Къабарты-Малкъардан спортчула да кючлюлени санына киргенди. Алтын майдалны Заур Кабалоев (63 кг.) алгъанды. Локиланы Жамболат (60 кг.), Сосруко Кодзиков (87 кг.) бла Кантемир Магомедов (97 кг.) «доммакъла» къытхандыла.

Бу эришиуну эсеплерине кере Россейни 2018 жылда боллукъ эришиулеге, Европаны чемпионатына да къатышырыкъ жыйымдыкъ командасы къуралдыкъды.

БОКС

Даражалы эришиуден - майдал бла

Амурдагы Комсомольск шахарда боксдан «Ажымлы ёлген аскерчилени мемориалы» деген эришиу бардырылгъанды. Ол Афганистанда эм башха жерледе болгъан къазауатлада жоюлгъан россиялилени хурметлерине къуралгъан эди. Анга 12 кыралдан 17-18-жыллыкъ умутландыргъан боксчула къатышхандыла.

Анда 81 килограммгъа дери ауурлукъда Элбрус районну олимпиада резервли спорт школундан Бабаланы Башир жетишимли болгъанды. Ол алгъа хорлай келгенди, алай жарым финалда кесинден сынамырракъ боксчугъа, Европаны эм Санкт-Петербургну биринчиликлерини чемпионна къытдыргъанды. Алай бла жашыбыз доммакъ майдал алгъанды. Аны тренер Гергъоёкъланы Ахмат юиретеди.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Школ жашу

Игини бла аманны айыра билирча

Элбрус районну билим бериу учреждениеларында юиретиу-билим бериу ишни бардырыуну чеклеринде улутхачылыкъ бла байламлы темагъа уллу эс бёлунеди. Билим бериу управлениеда айтханына кере, школлагъа коррупциягъа къажу юиретиуну методика материаллары берилгенди. Андан тышында, информация къангала хазырлангъандыла, улутхачылыкъгъа къажу кюреш ючюн жууаплы структураланы эм право низамны сакълануучу органланы келечи-

лери бла ачыкъ дерсле къураладыла.

Мектепле кеслери да Коррупциягъа къажу кюрешни халкъла аралы кюнуне жораланган онкюнюлукге тири къатышхандыла. Талай жылны ичинде мында «исси телефон» да ишлейди. Школланы бла сагъынылгъан управленианы сайтларында энчи бёлум барды, ата-аналагъа бла жамауатха таптыкъгъа аланы ишлерини юсюнден билдириуле да жазыладыла.

Анатолий ТАЛАЕВ.

АНГЫЛАТЫ

Тамата классланы окъуучулары ана тилден дерслени сайларгъа эркиндиле

Интернетде Къабарты-Малкъарда школлада ана тилни бла адабиятны дерслерин азайтадыла, къабарты эм малкъар тиллеге юиренирге чекле салынадыла деген хабарла кенг жайылгъандыла. Аны бла байламлы республиканы прокуратурасындан бу жаны бла федерал излемлени аныгъларларын тилегенбиз.

Ведомстводан бизге билдиргенлерича, къырал эм муниципал билим бериу учреждениеда РФ-ни къырал тиллерине юиренирге эркинлик федерал законла бла тохташдырылгъанды. Ол санда «РФ-де билим бериуну юсюнден» 273-ФЗ номерли Федерал законну 14-чю статьясына тийишлиликде Россейни инсанлары школгъа дери, башлангъан эм

битеулю окъутуу учреждениелада билимни РФ-ни халкъларыны тиллеринде алыргъа боллукъдула.

«КъМР-ни халкъларыны тиллерини юсюнден» 1995 жылда 16 январьда къабыл кёрюлген 1-РФ номерли республикалы законда уа Къабарты-Малкъарны халкъларыны тиллерине къырал даражалы статус берилгенди эмда аланы къырал, жамау-

ат иште да тенг хайырланьыргъа тийишлиди. Алай бла республикада жашагъан миллетлени тиллерин сакъларгъа, хайырланьыргъа, айнытыргъа онгла бардыла. Федерал излемлеге кере башлангъан (1-4-чю классла) эм битеулю (5-9-чю классла) билим бериу программалада ана тил бла адабият борчул халда окъутуладыла. Алай тамата класслада уа регион компонент кийириледи, аны чеклеринде ана тилден эм адабиятдан дерслени бардырыгъа ата-анала ыразылыктарын (сабийни оюму да эсге алынып) билдирге керекдиле.

Билим бериу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерство 2017 жылда 11 июльда чыгъаргъан 844-чю номерли бегимге тийишлиликде школлада окъуу планнга миллет регион компонент кийирилгенди. Анга кере 10-11-чи классланы окъуучуларына «КъМР-ни халкъларыны культурасы», «Ана тил», «Ана адабият» деген дерсле бериледи.

Башхача айтханда, тамата класслада ана тилге юиренирге онг барды. Аны бла бирге уа билим беруу организацияла, ата-аналаны, школчуланы оюмларын

эсге алып, аланы башха дерслеге алышыргъа да боллукъдула.

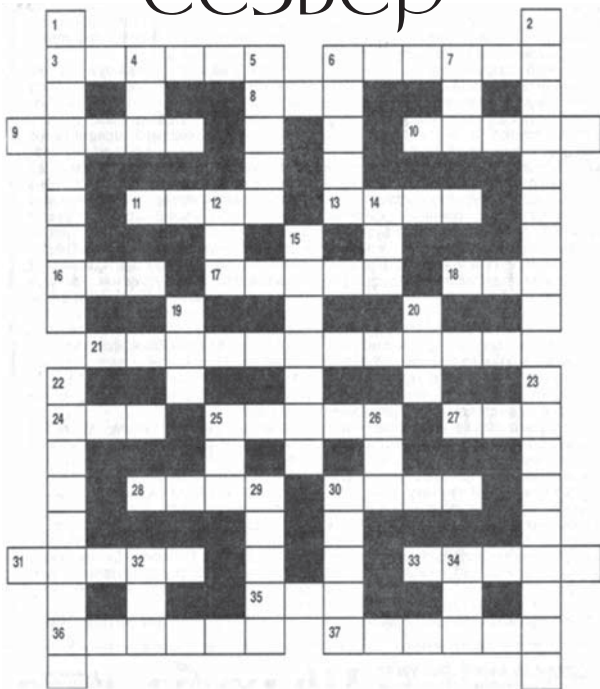
КъМР-ни прокуратурасы тамата классланы окъуучулары ана тилге бла адабият юиренирге неда аланы башха дерслеге алышыргъа деген сайлауну этерге эркин болгъанларын эсгертеди. Анга чек салгъан организацияла акылбалыкъ болмагъанланы конституциялы эркинликлерин бузадыла. Быллай шартла бар эселе, аланы юслеринден надзор органнга билдирирге тийишлиди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

ЭНИНЕ: 3. Ала кьанатландыргъан этедиле. 6. Къазахстанда шахар. 8. Жолда аны тапсанг, ол насып келтиреди деп ийнанадыла. 9. Дуня башында бек сыйлы китап. 10. Жазыучуну саууту. 11. Алай да айтадыла юйде къартха. 13. Къалам бояу. 16. Къызыл ууакъ кегетли терек. 17. Патчахха жарлыдан ююш. 18. Кюшлю. 21. Бийик билим алгъандан сора окъуу жер. 24. Къыш кийим. 25. Отунчуну саууту. 27. Аскер даражаны белгиси. 28. Мияла адыр. 30. Хайуаннга минип жүрюген. 31. Ташны тюрлюсю. 33. Къоншу миллетни адамы. 35. Кимге да бек сыйлы адам. 36. Бир бирге ал бермей селешуи. 37. Малны игиси.

ЁРСИНЕ: 1. Бир тюрлю бир затны кесине тартып, ишеклик этген адам. 2. Эр кишилени кюч сынашыу амалларыны бири. 4. Къойну этин сан-сан этмей, саулай бишириу. 5. Анагъа алай да айтадыла бир-бир юйюрледе. 6. Тойлада тилек сёз. 7. Азия миллетледе таматагъа сый бергенин кёргозте, атына бу сёзюне къош селешуи. 12. Патчах аны башына киеди. 14. Баш оюмламаса, анга кыйын болады. 15. Жумушакъ къумач. 19. Ананы дагъыда бир аты. 20. Жугътур. 22. Эртте заманда суу басхан къырал. 23. Берген

СЁЗБЕР

сёзюне ие болмау. 25. Адамгъа да, жыйыннга да бек керек зат. 26. Къуран сура. 29. Ёгюзлеге алай атагъандыла таулула, ийнакълап. 30. Акъылсыз адам. 32. Ана тилде аны жашы деген магъаны тухтан сёз. 34. Чибин голден жыйгъан саугъа.

ГАЗЕТНИ 6-7-ЧИ НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 7. Малчы. 8. Мерке. 9. Ынна. 10. Актёр. 12. Алпа. 13. Оракъ. 15. Ожакъ. 19. Сыра. 20. Арбаз. 21. Улан. 24. Алам. 25. Гара. 28. Сакъа. 30. Балыкъ. 32. Омакъ. 33. Тала. 34. Арба. 36. Чалы. 38. Уютху. 40. Озай. 41. Ауана. 42. Ауара.
Ёрсине: 1. Аманатлыкъ. 2. Алма. 3. Къына. 4. Омар. 5. Аркъа. 6. Чемпионат. 11. Ту. 13. Окъа. 14. Аба. 16. Жаз. 17. Къуу. 18. Абхазлы. 22. Тай. 23. Къаз. 26. Бадыражан. 27. Къарашауай. 29. Аят. 30. Бал. 31. Къар. 32. Оба. 35. Ат. 37. Ышан. 38. Улакъ. 39. Ууаз. 40. Орам.

Театр

Чам, лакъырда, жырла

Къулийланы Къайсын атлы малкъар къырал драма театр сахна искусствону суйгенлени Жантууланы Иссаны пьесасына кёре «Кие-улюк» деген спектакльге чакъырады. Оюн 29 январьда Къырал концерт залда

Сахнада - жашау айланчла, суймеклик, ариулыкъ

М. Горький атлы Орус драма театр республикада жашагъанланы эм къонакъланы премьералагъа чакъырады. 2 февральда 19:00 сагъатда Н. Птушкинаны пьесасына кёре «Рождественский романс» спектакль. 7 февральда 19:00 сагъатда А. Чеховну

(ГКЗ) кёргозтюллюкдю. 18.00 сагъатда башланыркыды. Соруулары болгъанла бу телефон номерлеге селешсинле: 44-22-10; 8-909-490-12-11.

пьесасына кёре «Медведь. Ах, уж, эти женщины!» спектакль. Оюнла Музыка театрны сахнасында кёргозтюллюкдюле. Сорлуқлары болгъанла бу телефон номерлеге селешсинле: 42-64-12, 42-64-57.

Ыйыкъгъа гороскоп

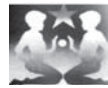
27 январьдан 3 февральгъа дери

КЪОЧХАР. Сакълыкъ изленирикди хар ишигизде. Къатыгъызда ишеклик туудурган адамла жыйлыкъдыла. Ариу сёзлеге ийнанмагъыз, ала жалгъан затланы белгиси болургъа боллукъдула.

ТАНА. Ише бек арыгъансыз, аны сылтаундан саулуугъыз да бироз осалгъа айланганды. Ыйыкны ортасында бир кюнню сайлап, солургъа кюрешигиз. Орта кюн ахча жаны бла себеплик боллукъду.

ЭГИЗЛЕ. Кеси кесигизден къачаргъа кюрешигиз. Ич сезимлеригизге тынгылап, тюз оюм чыгарыргъа итинигиз. Жууукъ-тенг айтханнга къулакъ салып тынгылагъыз. Жолоучулукъда болгъанлагъа эшикле ачыкъдыла.

АЙЫРЫЧАБАКЪ. Ишигизде жетишимле сакълайдыла. Таматала да сизни бла селеширге, оюмугузну билирге излерге боллукъдула. Финанс жумушларыгызда хайырлы, хычыуун да болумла чыгарыкъдыла. Юйор жашауугъызгъа энчи эс бургуыз.

АСЛАН. Кёп иш болгъанды бу кюнде. Алай жарсыула ёмюрлюк туюлдуле, кыйынлыкъладан да къоркъуп турмагъыз. Хар зат тап жанына бурулукъду. Ыйыкны ахырына ахча къоллу боллукъсуз.

КЪЫЗ. Жетип келген шабат кюннге дери сизни жашауугъызда бек кеп зат боллукъду. Жетишим келликди, алай сиймегенлеригиз да чырмаргъа кюрешигизден къорыкъ туюлдуле.

БАЗМАН. Бу ыйыкъда магъаналы келишимлеге къол салыргъа боллукъсуз. Ачылган онгланы хайырланыргъа кюрешигиз. Энчи жашауугъызда жарсыула тынчыкъ бермейдиле. Суйген адамыгыз къатыгъызда турса сюесиз. Алай аны ючюн мен не зат этеме деб а сакълашмайсыз.

АКЪЫРАП. Бу кюнде сизге заран туюрюге суйгенле табыллыкъдыла. Аллаядан кенг тургуыз. Битеу бирге алып къарагъанда, бу ыйыкъ аман озарыкъ туюлду. Алай сакълыкъ артыкъ болмаз.

МАРАУЧУ. Кесигизни эринчеклигизни башхаладан кёрмегиз. Бу ыйыкъда тири болургъа кюрешигиз. Нек дегенде не къадар кеп иш тындырсагъыз, ол къадар ахшы эсеплеге келликсиз. Байрым кюн сатыу-алыу ишле барлыкъдыла.

ТЕКЕМЮЙОЗ. Зарланып турган нёгерлеригиз окъуна бу кезиуде сизни жетишимлеригизни, иш кёллююгюзню эслемей къорыкъ туюлдуле. Ишигизде жангы келгенле бар эселе, алапга болушургъа кюрешигиз. Арта ала сизни жанлыланы сатырларында сюелликдиле.

СУУКЪУЙ. Энчи сейрлеригизни къорууларыкъсыз, хар жумушну да кесигиз суйгенча тамамларыкъсыз. Алай жууукъ адамларыгызны жанлары кыйналып турганын уа эслерге суймейсиз.

ЧАБАКЪЛА. Мудаклыкъгъа хорлатмагъыз. Халатла этген эсегиз, кеси кесигизге урушханлай турмагъыз. Орта кюн файда туюрге боллукъду. Байрым кюн а юйорюгюзде жарсыуларыгызны тинтип, аланы тап жанына бурургъа кюрешигиз итиди.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ ЖАМАЛ

РЕДАКЦИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зукура (беломно редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (беломно редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этигенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графике кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Текуланы Хауа - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасары;
Зезаланы Лида - (1,2,3,4-чю бетле),
Ахкъбекляны Жаннета - (9,10-чю бетле)
Токумаланы Салим - (11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1400 экз. Заказ № 68
Багъасы 15 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru